

OT Jesaja 8: 23b – Jesaja 9:6 en 9:7-9(11)

NT Lucas 1: 76-79

Aantekeningen voor de preek

1. Licht in het donker: romantiek?

Als U en ik de bijbel hadden mogen schrijven, dan was dat boek waarschijnlijk een heel stuk dunner geworden. Wij zoeken toch vooral wijze en diepe gedachten, teksten die je uitzicht geven, die ruimte maken en toekomst laten zien. Zo'n tekst staat er, in Jesaja 9:1.

“Het volk dat in duisternis ronddoelt heeft een schitterend licht gezien”. De vreugde is terug, de onderdrukkers zijn vernietigd. Een kind geboren in het koningshuis van David; een rijk van recht en gerechtigheid, voor altijd. Wat wil een mens nog meer? Is het niet voldoende als de bijbel ons *verlangen* uitspreekt? Onze idealen onder woorden brengt?

Maar, we hebben nog een klein stukje verder gelezen in Jesaja 9. Zodra je verder leest (Jesaja 9: 7-11), dan roept Jesaja weerstand op.

Heel iets anders: een tekst waarin het er ruig aan toegaat. *“God heeft zijn woord op Israël afgestuurd”* Over de eigenwijsheid van de mensen in Efraïm en Samaria; over God die zich kwaad heeft gemaakt over hun eigengereidheid: streven naar eigen macht, eigen goden, onrecht, afkeer van Gods aanwijzingen voor het leven. Alles wat menselijk is, alles wat altijd weer gebeurt.

Tekst: Ze zijn eraan te gronde gegaan. God stuurde vijanden op hen af. [*“Maar nog is zijn woede niet bekoeld”*, staat er in vers 11 en in dat hoofdstuk nog een paar keer.]

Als U en ik de bijbel hadden mogen schrijven – was dat over die vijanden, Gods woede er dan ook in gekomen? Lijkt me niet. Hoe krijg je dat in één hoofdstuk bij elkaar? Dan bederf je toch het feest van het licht? Realistisch? Zo is onze wereld? Mooie liederen en gewelddadigheid.

Reacties:

- Maakt **onrustig**: is God onvoorspelbaar? De ene keer licht in de duisternis, de andere keer mensen raken in woede? Is God grillig?
- Of: we denken over God: Gaat het wel **eerlijk** toe? Zo kijken we in onze cultuur vaak naar het leven en naar godsdienst: er is zwart en er is wit; er is goed en er is kwaad; er is pijn en er is geluk. Ben ik niet terecht gekomen aan de kant met pech? Maakt ons **boos**. Of onzeker: Nepnieuws, of opgave: heel anders

leven terwille van de natuur; of veel geld en toch: geen huis, geen baan. Wie draait er voor op? – gevoel in de steekgelaten – wat is echt?

Jesaja: ik zie de gevechten om de macht in de wereld; *en*: zie God vechten om het licht aan te houden. Over licht dromen is één ding, maar het licht aanhouden in de wereld, is een heel karwei.

Lees je Jesaja, dan zie je dat de bijbel dat letterlijk bedoelt: licht laten schijnen *in* de duisternis. Er is niet licht **en** donker, er is licht **in** het donker. Jesaja: Als je mooie dingen wilt zeggen over het licht is het eerlijk om óók te durven zien hoe donker het kan zijn in de wereld.

2. Een God met levenservaring.

Bijbel niet over ‘geheime gedachten van een grillige God’, of ‘idealen over onszelf’, maar over Gods ervaring met het menselijk leven. Wat wij verwachten en vieren is niet een sprookje. Licht is geen toverkunstje, geen heimwee, maar hard werken.

Dat is Gods levenservaring. Daarom schakelen de teksten zo heen en weer tussen donker en licht.

Het volk dat ronddoelt in duisternis heeft een schitterend licht gezien (9, vs 1).

Lezen profetie van licht en vrede, maar daar staan teksten om heen. Het boek Jesaja plaatst het licht letterlijk midden in de duisternis. Hier niet een droom, een ideaal, een Kerstgedachte.

- **Vooraf:** Jesaja 8vv. Noorden overvallen door de Assyriërs; De kuststreek was belangrijk – daar gingen de karavanen van Zuid naar Noord en andersom. Dus als je de macht wilde hebben, moest je ook die kuststreek in handen hebben. Zo de Assyriërs, de Egyptenaren, de Babyloniërs, etc. Zo gedompeld in duisternis; onderdrukking. (In onze tijd: de gevechten om de olie, de delfstoffen, de economische macht, enz.)

- **Er na:** Jesaja in 9: 7-9 (11) – over Gods harde hand tegen Efraïm en Samaria. Uitleggers: Teksten over donker een stuk ouder dan de tekst over het licht. Tekst vanaf Jesaja 9:7 gaat over de onrustige geschiedenis van het Noordelijke rijk, Samaria (II Koningen 9-17); de vele revoluties, het onrecht dat mensen elkaar aandoen, de gevechten tussen broedervolken; de afgoderij van goden die er zijn namens de staat, namens de macht. In onze tijd: Syrië, Hongkong; ook het gevecht om de godheid van het geld; de geldstromen die de een rijk maken, terwijl de ander geen werk kan vinden. De boosheid die we in onze dagen zo veel meemaken.

Duisternis. Niet anders in onze wereld. Daarom 4 weken Advent. Niet voor de romantiek in de donkere dagen voor Kerst. Niet om de spanning op te voeren: het feest van het licht komt er aan! Maar wel om ons af te vragen: Gaat dat wel lukken, een God die weet hoe donker het in de wereld vaak is; een God die

eigenhandig het licht komt brengen? Is er wel ruimte voor de geboorte van Christus? Lucas 2: Kort over zijn. Er was geen ruimte. Maar daar trekt God zich niets van aan. Hij is *koppig*, hij komt gewoon.

De bijbel: goed kijken. Vertelt niet van ons verlangen, maar het alledaagse, harde verhaal over het licht. Zien dat het licht van God soms bijna uit was, maar ook altijd weer terugkwam.

Het begint in Jesaja 9: *Het volk dat ronddooft in duisternis heeft een schitterend licht gezien.* Licht en redding voor het volk in de **Noordelijke** kuststreken.

(zoals Midjan. verwijst naar het verhaal van Gideon (Richteren 6-8), die Israël redde van de ondergang tegen de Midianieten.)

In de verhoudingen van die dagen: Assyrië verzwakt - de bezetting door de Assyriërs houdt op. De stok en de zweep worden kapot gemaakt; de stampende soldatenlaarzen, de bebloede uniformen – in het vuur ermee. Dat is licht, bevrijding. Vaak: *ziet* een schitterend licht, *zal* een schitterend licht *zien*; Alsof toch weer een droom, een sprookje; *maar: heeft een schitterend licht gezien.* - Een van een nieuw verhaal is al begonnen.

- Onverwacht, in vers 5: *een kind is ons geboren!* Verwijzing naar koningskind in Jeruzalem – nogal onverwacht in deze tekst. Opeens gaan we van het Noorden naar het **Zuiden**: Jeruzalem, kind in de lijn van David. Dat komt omdat ook het Zuiden, aangevallen door de Assyriërs; ook daar ervaring van licht in de duisternis.

Opnieuw gelezen en toegepast in Jesaja 10:24-27 op het volk dat in Jeruzalem woont. Assur zal worden verslagen zoals op Midiansdag. Stok verbroken. Juk verwijderd. Idem in Jesaja 14: 22-27.

Wij: Is godsdienst grenzeloos naïef? Kan Gods licht wel overleven in onze wereld? Is het schitterende licht blijven schijnen? Is er iets van terecht gekomen? Heeft God eigenlijk wel levenservaring?

Doorlezen: **verhaal van het licht.** Lang verhaal, dat doorgaat tot in ons bestaan. Soms een hoopvol licht, soms een klein vlammetje. Zo in de tijd van Jesaja. Iets meer in de tijd erna, toen Assyrië weer verzwakte en Jeruzalem door de Assyriërs niet werd ingenomen. Maar niet voor lang. Uit eindelijk zal Jeruzalem worden verwoest door de Babyloniërs.

Maar als Juda in ballingschap is gegaan, lezen we opnieuw teksten over het licht van God: Jesaja 42:6. Gods bevrijding van zijn volk zal zichtbaar zijn, de aandacht rekken in een donkere wereld. Israël dat op mij vertrouwt zal zijn: *een licht voor de volkeren.*

God zal zijn volk redden en die daad is een licht voor de volkeren.

Bijbel doet dat dus letterlijk: licht laten schijnen **in** de duisternis. Daarom goed om niet zomaar hoogdravend te vertellen van het licht dat komt, een ideaal. Ja het licht komt, zeker, maar beter te vertellen over God die de levens van mensen meemaakt. Die weet wat donker is, weet er gebeurt in de wereld. God die er alles aan doet om de ‘hoop’, het licht, te laten overleven. Dat steeds weer. De hele geschiedenis van zijn omgang met zijn volk gaat dat door, tot het ook ons bereikt.

Over God wordt verteld in het *echte leven*: tussen pijn en hoop; tussen kwaad en bevrijding, tussen zonde en vergeving. Als er mensen dat begrijpen, dan zijn het de verjaagde, kapotgemaakte mensen in Syrië/Irak, speelbal van de grote belangen in de wereld. Christenen in Egypte, of Pakistan, of ... – die uit angst voor aanslagen, met vrees en beven naar de kerk gaan in deze dagen, maar zich de vreugde over Gods *licht* dat schijnt niet willen laten afnemen.

Dat is geen droom, dat is Gods onophoudelijke inspanning om in de donkerte licht te laten schijnen. Om steeds weer *momenten* van recht en van gerechtigheid te laten opbloeien in de wereld. Artsen, overal in de wereld; ook bij ons: het gepuzzel van politici, tussen alle belangen en gesjoemel in, sommigen zoeken naar recht, vrijheid, een leefbare aarde.

Zo lezen wij Jesaja 9. Wij waren niet de lezers die Jesaja in gedachten had. Ging over de tijd waarin hij leefde. Grote verwachtingen van de koningstroon van David.

Toch: wij lezen deze teksten *nog steeds*. Als woorden van God, die nog steeds niet is uitgesproken. Met de woorden van Jesaja 9 ons laten meetrekken in diezelfde geschiedenis van God, die licht laat schijnen en het niet laat uitdoven.

3. “De weg en het licht; de dood en de barmhartigheid”

Hoe kan dat, dat wij, 2700 jaar na Jesaja, ook meelesen en meedoen met Gods geschiedenis van het licht in de duisternis? Is dat **heimwee** naar een betere wereld?

Het is **koppigheid**. Iets dat we van God proberen te leren. Doorgaan met dat wat bij Jesaja was begonnen. In de Lofzang van Zacharias, de vader van Johannes de Doper, komen allerlei teksten uit het OT terug, ook de tekst uit Jesaja 9 over het licht. Johannes zal als profeet van de allerhoogste, voor de Heer uitgaan. Gaat over: redding voor de mensen, door vergeving van zonden. En over: Barmhartigheid van God die ons opzoekt vanuit de hoge; stralende licht laat schijnen voor hen die in diepe duisternis zitten.

Het licht, Jezus van Nazareth, Gods aanwezigheid onder ons mensen. Hij laat opnieuw zien de koppige barmhartigheid van God, de God die niet van plan is op te geven.

Opnieuw komen onze vragen: Blijft het licht wel aan? Is God toch naïef bezig? Het werk van Johannes de Doper werd hem niet in dank afgenomen. Koning Herodes werd onrustig toen Johannes hem echt om recht en vrede vroeg. Johannes werd onthoofd. Ook bij Jezus werd het geen glorierijke tocht naar recht en vrede; onruststoker – Jezus gekruisigd onder Pontius Pilatus. Het kind in Bethlehem, de nieuwe zoon uit het geslacht van David zal niet lang leven.

“Aan zijn vrede zal geen einde komen” (Jes.9:6)...? Hoe gaat dat dan?

Dan kun je twee dingen doen: je kunt zeggen – leuk geprobeerd, licht in de duisternis. Maar ja, in onze wereld wordt dat niks. Je moet brutaal zijn en voor jezelf opkomen. En we nemen nog een extra hapje kerstdiner – en dat is het.

Of je kunt zeggen: ik begin te zien dat Jezus niet is geboren vanwege *mijn* heimwee naar een betere wereld. Hij is een stap verder. Ik kan de woorden over het licht in de duisternis van Jesaja en van Lucas over het licht in de duisternis blijven meezingen, juist omdat God zich op zijn **eigen** manier laat zien. In het feest van de geboorte, en niet minder ook in het drama dat er op volgt: afwijzing van Jezus, lijden en dood.

Waarom gaat dit **licht niet meer uit**? Omdat God koppig is en alles wat arrogant en sterk is heeft uitgedaagd – probeer het maar; kijk maar of je het kapot kunt krijgen, of de duisternis gaat winnen. En ze hebben de rechtvaardige gehaat, beschuldigd en gekruisigd. Maar menselijk geweld is zinloos geweld – hij stond op als eerste van de slachtoffers, de doden. Er is een grens aan droefheid, een eind aan schuld, een eind aan slavernij. Want Gods licht gaat niet meer uit. Zoals in Evangelie van Johannes 1:5 *“licht scheen in de duisternis, maar de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen.”*

Dat is kerstfeest vanaf Jesaja tot en met onze tijd. De God van Jesaja, van David, de God van Jezus, is een volhouder. Die laat zich niet meer wegsturen, want hij is barmhartig.

Amen